

اشاره:

استاندارد کردن کیفیت کالاهای تولیدی برای مصرف داخلی یا صادرات از جنبه‌های مختلف، مزایای غیرقابل انکاری دارد. اگر استاندارد اجباری برای کالاها جهت عرضه به بازار داخلی رعایت شود، کیفیت کالاها روزبه‌روز افزایش می‌یابد و قابل عرضه در بازارهای خارجی خواهد بود. از سوی دیگر رعایت مقررات و ضوابط استاندارد کالاهای صادراتی، به حفظ بازارهای فروش در خارج از مرزها و گسترش این بازارها و در نتیجه رشد صادرات غیرنفتی کمک می‌کند.

با وجود مزایایی که ذکر شد، هنوز در جامعه ایران، استاندارد کالاها جایگاه واقعی خود را از نظر تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان نیافته است و می‌بایست برای گسترش این فرهنگ تلاش کرد.

خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» در گفت‌وگو با خانم فرشته جراحی، رییس اداره جمع‌آوری اطلاعات گروه استاندارد و کیفیت وزارت صنایع، مسأله پیدایش استانداردها در ایران و جهان، تأثیر آن در رشد تجارت و نیز کاهش هزینه‌های تولید، راه‌های گسترش فرهنگ استاندارد در جامعه و... را جویا شد.

ماحصل این گفت‌وگو را با هم می‌خوانیم.

گسترش
فرهنگ
استاندارد
کردن
کالاها،
الزامی
است

■ بحث استاندارد کردن کالاهای صادراتی از چه زمانی در

ایران مطرح شد؟

□ بحث استاندارد در ایران جدید است. مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران در سال‌های ۳۹ و ۴۰ تشکیل شد، ولی از همان زمان بحث صادرات خشکبار به بازارهای جهانی مانند خرما، کشمش، پسته و... سبب شد که اداره‌ای در وزارت بازرگانی وقت تشکیل شود تا بر کالاهای صادراتی نظارت کند. پیرو این موضوع، ضرورت تدوین ضابطه و قانون پیش آمد و روی استاندارد خشکبار و مقررات و قوانینی تدوین شد. این مطلب کم‌کم ترویج یافت و به کالاهای صادراتی دیگر تسری یافت.

■ در زمینه استاندارد کالاها چه نوع استانداردهایی

متداول است و چگونه رعایت می‌شود؟

□ بحثی که امروز در مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران مطرح است، دو موضوع استانداردهای تشویقی و استانداردهای اجباری می‌باشد.

استانداردهای تشویقی بیشتر برای کالاهایی است که ایمنی کمتری دارد و مصرف آن نیز خطرات کمتری در بردارد. برای اکثر مواد غذایی که ایمنی و سلامت جامعه را به مخاطره می‌اندازند و خطر آفرین است، استانداردهای اجباری باید رعایت شود.

در مورد صادرات کالاهای غیر نفتی و حتی واردات کالا به کشور نیز استانداردهای اجباری باید رعایت شوند. حتی اگر در مورد کالایی که صادر می‌شود استاندارد ملی وجود نداشته باشد، به مدرک خارجی آن مراجعه می‌شود که معمولاً مدرک مورد تأیید مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مؤسسه جهانی استاندارد یعنی ISO است.

○ برای اکثر مواد غذایی که ممکن است ایمنی و سلامت جامعه را به خطر بیندازد، استانداردهای اجباری باید رعایت شود. در مورد کالاهای صادراتی و وارداتی نیز رعایت استانداردها اجباری می‌باشد.

خارجی ضروری است.

اصولاً استاندارد چیزی جز یک قاعده و معیار برای اندازه‌گیری و سنجش نیست و این معیار دارای تقسیم‌بندی است. برخی مواقع ویژگی یک کالا ملحوظ نظر است که به آن «استاندارد ویژگی» می‌گویند و گاهی نیز استاندارد روش آزمون آن را می‌نویسیم.

طبقه‌بندی استاندارد دو کشور بدین صورت است که یا استانداردها شامل «آیین کاربرد کالا» هستند مانند سردخانه‌ها و یا اینکه استانداردها «ویژگی» هستند، مانند ویژگی یک قطعه و یا استانداردها «روش آزمون» هستند که معمولاً در استانداردهایی که برای صادرات استفاده می‌شود، استاندارد روش آزمون مدنظر است.

■ سطوح استانداردها در ایران چگونه است؟

□ در ایران استانداردها ۲ یا ۴ سطح دارند که پایین‌ترین سطح آن استاندارد کارخانه‌ای است. پس از استاندارد کارخانه‌ای، استاندارد ملی مطرح می‌شود. اگر چندین کارخانه یک محصول مشابه تولید کنند و برای آنها استاندارد تدوین گردد، این استاندارد را استاندارد ملی نامگذاری می‌کنند. چنانچه زمانی در یک منطقه مثلاً مانند آسیای میانه و یا خلیج فارس استاندارد تدوین شود، آن را استاندارد منطقه‌ای می‌نامند.

چنانچه کالا به سراسر بازارهای جهانی صادر شود، استاندارد لازم، استاندارد بین‌المللی است. چنانچه موضوع استاندارد را مانند یک هرم تصور کنیم، پایین‌ترین سطح این هرم، استاندارد کارخانه‌ای و بالاترین نقطه آن که رأس هرم است، استاندارد بین‌المللی می‌باشد.

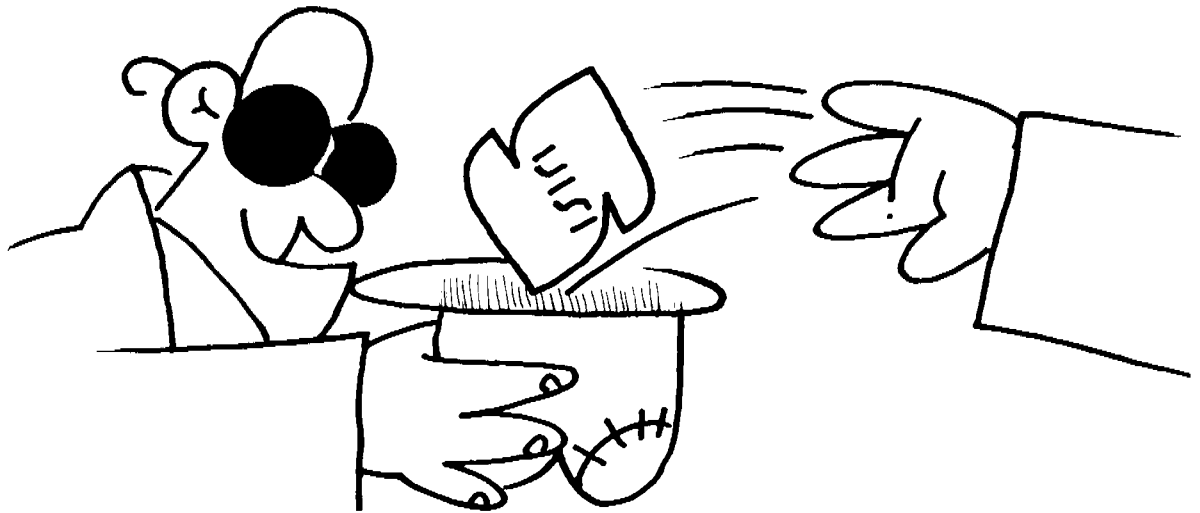
اگر از نظر قطر کاغذی استانداردها را در نظر بگیریم، استانداردهای کارخانه‌ای بسیار قطور هستند ولی گاهی مواقع استانداردهای بین‌المللی فقط دو صفحه هستند، یعنی استانداردهای بین‌المللی ضوابط و فواید کوچک‌تری را در نظر می‌گیرند.

■ پایه استاندارد نویسی مؤسسه استاندارد و تحقیقات

صنعتی ایران چیست؟

□ پایه استاندارد نویسی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، استانداردهای ملی سایر کشورها چون انگلستان، فرانسه، آلمان و یا استاندارد بین‌المللی ISO و یا استاندارد بین‌المللی IEC در مورد قطعات الکترونیکی است. اگر صاحبان صنایع بخواهند به هر یک از کشورهای یادشده

غیر از اینها، به استاندارد ملی سایر کشورها مراجعه می‌شود، مانند استاندارد BIS انگلستان، NIF فرانسه و یا کمیته استاندارد اروپا که به‌تازگی استانداردها را تأیید می‌کند مانند CE که برای حضور کالاهای ایرانی در بازارهای

لا بحث اصلی روی کالاهای ایرانی در بازارهای خارجی فقط کیفیت کالاها است. کالاهای تولیدی ایران دارای استاندارد هستند، ولی متأسفانه در بخش‌های دیگر دچار ضعف هستند. یک کالا ممکن است دارای بسته‌بندی نامطلوب باشد یا کالا هنگام حمل و نقل دچار آسیب‌دیدگی شود.

زمانی که اکثر کالاهای ایرانی به مقصد می‌رسد، کیفیت آنها به قدری ضعیف شده است که قابل فروش در بازار آن کشورها نیست. برای مثال ماکارونی و یا شامپوهای ایرانی صادر شده به جمهوری آذربایجان در اغلب مواقع به دلیل حمل نامطلوب و یا کیفیت نامناسب بسته‌بندی در بازارچه‌های مرزی دیده می‌شود، به دلیل سیستم ناقص حمل و نقل، حتی کالاهای استاندارد شده نیز به طور سالم به دست مصرف‌کننده آن سوی مرز نمی‌رسد.

■ تفاوت کالاهای صادراتی ایران با کالاهای صادراتی سایر

کشورها در چیست؟

□ کشورهای خارجی پس از انعقاد قرارداد، طبق خواسته مشتری، کالا را تولید می‌کنند، ولی تولیدکننده ایرانی معمولاً خواسته مشتری را در نظر نمی‌گیرد، بلکه آنچه را که در داخل تولید کرده است، صادر می‌کند.

صادرکنندگان در برخی موارد می‌خواهند کالاهای بدون استاندارد را صادر کنند، البته شرکت‌ها و بنگاه‌های تولیدی که گواهی ایزو ۹۰۰۰ را دارند، خواسته مشتری را در نظر می‌گیرند. لازم به اشاره است فنرهای پژو که از ایران به فرانسه صادر می‌شود، حتی بدون آزمون در شرکت پژوی فرانسه مورد

کالایی صادر کنند، می‌توانند به استاندارد ملی آن کشور استناد کنند، چون در حقیقت استاندارد ملی ایران مطابق با استانداردهای دیگر ملل است.

○ تا پایان سال گذشته ۶۷۰ استاندارد ملی در ایران تدوین شد. در استانداردهای تدوین شده در کشور در سال‌های اخیر، مرجع استاندارد نویسی، استاندارد بین‌المللی ایزو بوده است.

در برخی موارد به دلیل اینکه ایران یک کشور درحال توسعه است و فشارهای خاصی در بازارهای جهانی روی ایران است، در خیلی از «پرسش‌های آزمون» خیلی سخت‌گیرتر از مراجع ملی سایر کشورها هستیم، برای مثال در زمینه لوله‌های آپرسیانی DIN آلمان فقط اعتقاد به تست «اولتراسونیک» دارد و طی آن فقط درز لوله را با استفاده از اشعه یا فشار آب ردیابی می‌کنند. ولی ایران در مورد لوله‌های آب و گاز، تمامی آزمون‌ها را رعایت می‌کند.

به دیگر سخن، چون پایه استاندارد ایران بیشتر از استاندارد سایر کشورها است، هیچ‌گونه مشکلی برای صدور کالا وجود ندارد.

■ آیا شما معتقدید در زمینه کالاهای صادراتی مشکل استاندارد وجود ندارد، پس چرا در بازارهای جهانی نمی‌توانیم رقابت کنیم.

استفاده قرار می‌گیرد. چرا که در درجه اول کشور فرانسه قرار گرفته است.

■ استاندارد محصولات صنعتی در جهان از چه زمانی پایه گرفت؟

□ آغاز استاندارد محصولات صنعتی در جنگ جهانی بود. در آن زمان قطعات جنگی از کارخانجات مختلف با یکدیگر می‌بایستی مونتاژ می‌شدند تا یک ابزار جنگی تولید گردد. سپس با توسعه تولید قطعات صنعتی، برای هر قطعه استاندارد تدوین شد.

البته در کشورهای مختلف، کانون‌های مهندسی و شرکت‌هایی وجود دارند که استاندارد نویسی می‌کنند و مؤسسه استاندارد هر کشور آنها را تأیید می‌کند.

■ تدوین استاندارد کالاهای صنعتی ایران به چند بخش خلاصه می‌شود؟

□ طبقه کالاهای صنعتی ایران ۸ گروه است که عبارتند از: ماشین‌سازی، ساخت تجهیزات، صنایع فلزی، خودرو و نیروی محرکه، صنایع شیمیایی و سلولزی، نساجی، چرم و پوشاک، برق و الکترونیک و غذایی و دارویی. براساس این طبقه‌بندی، استانداردها تدوین شده است.

■ تاکنون چه میزان استاندارد ملی و بین‌المللی تدوین شده است؟

□ تا پایان سال ۷۵ تعداد ۴۷۰۰ استاندارد ملی تدوین شده که در طبقه‌بندی‌های مذکور می‌گنجد. البته پایه تمام استانداردهای بخش الکترونیک در ایران «بین‌المللی» است. در استانداردهایی که در چند ساله اخیر تدوین می‌شود، مرجع آن استاندارد بین‌المللی ISO است. در استانداردهای محصول سعی می‌شود مرجع ما ایزو باشد.

■ استاندارد کالاها در ایران در مقایسه با کشورهای پیشرفته صنعتی چه جایگاهی دارد؟

□ اگر بخواهیم استاندارد کالاها در ایران را با کشورهای چینی، کانادا مقایسه کنیم، سطح تدوین استانداردهای ایران خیلی پایین است. در کانادا یا آمریکا شاید بالغ بر ۲۰ هزار یا ۳۰ هزار استاندارد مدون دارند، در حالی که در ایران حدود ۴۷۰۰ استاندارد مدون وجود دارد، یا اینکه هندوستان حدود ۱۷۰۰۰ استاندارد تدوین شده دارد.

■ نقش استاندارد در بهره‌وری چیست؟

□ بهره‌وری در حقیقت رابطه «داده» به «ستاده» است، یعنی اینکه «چه می‌دهیم» و از آن «چه می‌گیریم».

زمانی که استاندارد در مورد یک کالا و یا محصولی رعایت شود، ضایعات کاهش پیدا می‌کند و از مصرف مواد اولیه به صورت بی‌رویه نیز جلوگیری می‌شود.

رعایت استاندارد باعث می‌شود که یک تولیدکننده با اعمال یک روش صحیح محصولی با کیفیت بهتر و مقدار بیشتر دریافت کند.

■ نقش استاندارد در تولید کالاهای صنعتی چیست؟

□ استاندارد نخستین بهره‌ای که به تولیدکننده می‌دهد، معیار و قانون است. معیار و قانون یادشده باعث می‌شود تولیدکننده طبق یک الگوی خاص کالای خود را تولید کند. این امر پایه کیفیت است نه اصل کیفیت.

○ اگر صادرکننده بخواهد محصولات صنعتی را به بازارهای خارجی عرضه کند، باید تأییدیه مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی را دریافت نماید. این تنها راه خروج کالا از کشور است.

برای اینکه بتوان در بازارهای جهانی حضور پیدا کرد، به حداقل اندازه‌گیری نیاز است، رعایت این «حداقل» باعث می‌شود برای آنکه در بازارهای جهانی حضوری بهتر و مستمر داشته باشیم، کیفیت تولید کالا را نیز افزایش دهیم و فقط به حداقل اکتفا نکنیم. در این زمینه سعی می‌شود در شکل، بسته‌بندی و مواد اولیه از بهترین‌ها استفاده کنیم که این امر بالا رفتن کیفیت کالای تولیدی را سبب می‌شود و رقابت در بازارهای جهانی را آسان‌تر می‌سازد.

■ آیا تمامی کالاهای صنعتی ایران که جنبه صادرات دارند، دارای استاندارد ملی می‌باشند؟

□ مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران یک خروجی برای کالاها در نظر گرفته است که طی آن اگر صادرکننده بخواهد کالایی را صادر کند، حتماً باید تأیید مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران را دریافت دارد. برای این امر، در تمامی گمرکات کشور، آزمایشگاه مؤسسه مستقر شده است. در همین حال ادارات کل استاندارد که در شهرستان‌های مختلف به‌عنوان پایگاه‌های مؤسسه ایجاد شده‌اند، صادرکننده را برای صدور کالا کمک می‌کنند. صادرکننده باید کالاهای صادراتی را به مؤسسه استاندارد یا دفتر مرکزی ببرد. آنها را با استانداردهایی که تدوین شده است، تطبیق می‌دهند، چنانچه

به همراه دارد؟

□ عضویت در سازمان جهانی تجارت ممکن است حضور ایران در بازارهای جهانی را تضمین کند و استاندارد کالاهای تولیدی را شامل شود. ولی درهای کشور را برای ورود خیلی از کالاهای خارجی می‌گشاید. عضویت در این سازمان اثرات مثبت و منفی دارد.

○ با توجه به نظام تجاری سازمان جهانی تجارت، صادرکننده باید شرایط خاص کشورهای عضو این سازمان از نظر استاندارد کالاها را رعایت کند. البته در صدور کالا به این کشورها، بحث تعرفه‌های مشترک آنها نیز مطرح است.

باز شدن بازارهای ایران به روی کالاهای خارجی باعث می‌شود تولیدکنندگان ایرانی برای رقابت با کالاهای خارجی، کیفیت کالاهای تولیدی خود را افزایش دهند. در عین حال، زیان‌هایی دربردارد، به طوری که ممکن است خیلی از صنایع ایران را تهدید کند و مجبور شویم برخی از صنایع را کنار بگذاریم چون در حد رقابت نخواهند بود و در رقابت با کالاهای خارجی دچار شکست می‌شوند. البته عضویت در این سازمان اثرات مثبتی دارد.

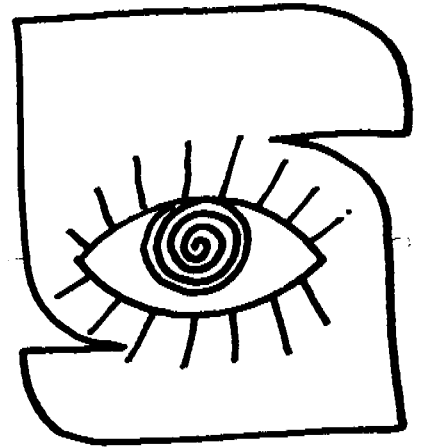
بحث‌های ISO9000 و ISO14000 را در واقع سازمان جهانی تجارت مطرح می‌کند و این دو مبنا از سوی WTO گذاشته شده است. اگر این سری از ISO را شرکت‌های واقع در یک کشور رعایت کنند، می‌توانند محصول خود را در بازارهای جهانی بفروشند. البته استانداردهای ISO9000 و ISO14000 هیچکدام به محصول کاری ندارند، بلکه به سیستم مدیریت مربوط می‌شوند و تضمین کیفیت از ورود کالا تا خروج کالای نهایی و اثرات زیست‌محیطی را در نظر دارند. بنابراین پیوستن ایران به کات باعث می‌شود معیارهای این دو سری ISO را در محصولات تولیدی رعایت کنیم و در نتیجه هم کیفیت کالاها افزایش می‌یابد و هم روی آلودگی محیط زیست که صنایع ایجاد می‌کنند، به طور حتم اثر مثبت خواهد داشت.

■ آیا می‌توان بر روی محصولات کشاورزی و مواد غذایی

صادراتی، استاندارد را رایج کرد؟

□ اکثر محصولات غذایی ایران دارای استاندارد اجباری هستند. باید استاندارد در آنها رعایت شود تا بتوان آنها را

کالا حداقل شرایط را داشت، صادرکننده مجوز صدور دریافت می‌کند. مهر استاندارد ایران در تعداد زیادی از بازارهای جهانی پذیرفته شده است.

■ در کدامیک از بازارهای جهانی، مهر استاندارد ایران

پذیرفته نشده است؟

□ در بازار مشترک اروپا کمیته‌ای به نام CE وجود دارد که دارای ضوابط خاص خود می‌باشد. زمانی که کالا صادر می‌شود، ارزش بیشتری به کشور وارد می‌شود. در واقع صدور کالا یک راه ورود ارز به کشور قلمداد می‌شود. معمولاً با توجه به سیستم‌های جهانی سازمان جهانی تجارت (WTO) یک کشور صادرکننده باید شرایط خاص کشورهای عضو این سازمان را بپذیرد. کشورهای عضو سازمان جهانی تجارت دارای تعرفه‌های مشترک می‌باشند. اما ایران هنوز به عضویت آن درنیامده است. در صدور کالا به این کشورها، بحث فقط بحث استاندارد محصول نیست، بلکه بحث تعرفه‌های مشترک نیز مطرح می‌باشد. چون ایران عضو سازمان جهانی تجارت نیست، کشورهای عضو یک سری موانع بر سر راه کالاهای صادراتی ایران می‌گذارند. به طور مثال جامعه اروپا می‌گوید، باید ایران مقررات جامعه را رعایت کند تا بتواند کالای خود را به بازارهای مصرف این جامعه ارسال کند.

حضور ایران در سازمان جهانی تجارت (WTO) فعلاً در سازمان‌های مختلف کشور در دست بررسی است.

■ آیا عضویت در سازمان جهانی تجارت (WTO) برای

بالا بردن استاندارد کالاها امری مفید است و اثرات مثبت

صادر نمود. این پایه توسط مؤسسه استاندارد گذاشته شده است.

کمک شود. متأسفانه ضوابط و قانون خاصی بر این بازارچه‌ها حکم فرما نیست. کالاهای بدون استاندارد به صورت پایاپای از کشور خارج می‌شود. اگر وزارت بازرگانی به این بازارچه‌ها توجه بیشتری نماید و اجازه ندهد کالاها بدون مهر استاندارد خارج شود، به امر استاندارد کالا کمک خواهد کرد. وجود این قوانین و ضوابط برای بازارچه‌ها، امری ضروری است. اداره کل توسعه صادرات وزارت صنایع، روی قوانین و مقرراتی که باید بر این بازارچه‌ها حاکم باشد، فعالیت خود را آغاز کرده است، ولی هنوز قانون و مقررات خاصی وجود ندارد.

■ کالاهای شامل استانداردهای تشویقی کدامند؟

□ کالاهایی که مصرف آنها به ایمنی اشخاص صدمه نزنند، شامل استانداردهای تشویقی است. یکی از دلایلی که مؤسسه استاندارد، ضوابط تشویقی و اجباری را قرار داده است، کمبود تجهیزات و آزمایشگاه‌های این مؤسسه است. این مؤسسه در برخی مواقع به آزمایشگاه‌های کارخانه‌ها و یا آزمایشگاه‌های اطراف مؤسسه اکتفا می‌کند. این گونه کالاها که در این آزمایشگاه‌ها استاندارد می‌شوند، شامل استاندارد اجباری نخواهند بود و جزء استانداردهای تشویقی می‌باشند. ولی در زمینه وسایلی که مثلاً در جراحی استفاده می‌شوند و یا کالاهای خوراکی که به طور مستقیم با سلامت جامعه ارتباط دارد، حتماً باید استاندارد اجباری باشد.

استاندارد اجباری به هیچ کالایی که در شورای عالی استاندارد تصویب نشده باشد، داده نمی‌شود. کالاهایی که مشمول استاندارد اجباری هستند، ضرورت استاندارد اجباری آن حتماً باید در این شورا تصویب شود.

○ استانداردهای ایزو ۹۰۰۰ و ایزو ۱۴۰۰۰ به محصول کاری ندارد بلکه به نظام مدیریت و تضمین کیفیت و نیز مسایل زیست‌محیطی ارتباط دارد.

■ آیا تدوین مقررات استاندارد تشویقی به رشد صادرات

کالاهای غیرنفتی کمک می‌کند؟

□ همان‌طور که گفته شد ۴۷۰۰ کالا شامل استاندارد هستند که حدود ۱۰۰ کالای آن استاندارد اجباری است، بنابراین دارای ۴۶۰۰ استاندارد اجباری هستیم که اینها به ما کمک می‌کند تا

○ خروج کالاهای فاقد کیفیت استاندارد از بازارچه‌های مرزی، به صادرات کشور زیان می‌زند. متأسفانه برای فعالیت این بازارچه‌ها، ضابطه و قانونی خاص وجود ندارد که اجازه ندهد کالای بدون مهر استاندارد از آنجا خارج شود.

■ کالاهای ایرانی به چه دلیل از بازارهای خارجی برگشت

داده می‌شود؟

□ اکثر این کالاها که برگشت داده می‌شوند، ربطی به استاندارد ندارند، بلکه مربوط به جهان سیاست است. در چند ماه اخیر سعی شده است پسته ایران از بازار جهانی خارج شود. این در اثر سیاستی بود که آمریکا عامل آن می‌باشد. آنها وجود سم افلاتوکسین در پسته را مطرح کردند و مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران مجبور شد بار دیگر در استاندارد پسته بازنگاری کند. در صورتی که ایران در پسته‌های صادراتی خود، استانداردهای اروپا، ژاپن و سطح استاندارد آمریکا را نیز رعایت می‌کند. ولی برخی مواقع روی برخی محصولات صادراتی، برخورد سیاسی می‌شود و به رعایت نکردن استاندارد ربطی ندارد.

برای اینکه بتوان روی کالاهایی مانند مواد غذایی و کشاورزی، استاندارد را رایج کرد، باید مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، قوانین و مقررات استاندارد اجباری خود را گسترش دهد تا تمامی کالاهای این رشته شامل استاندارد شوند. اکنون تمامی کالاهای این رشته شامل استاندارد نیستند.

■ چند قلم از کالاهای صادراتی غیرنفتی شامل

استانداردهای اجباری است؟

□ حدود ۹۶ قلم کالا شامل استانداردهای اجباری هستند.

■ برای جلوگیری از خروج کالاهای غیراستاندارد از

بازارچه‌های مرزی، چه سیاست‌هایی باید دنبال شود؟

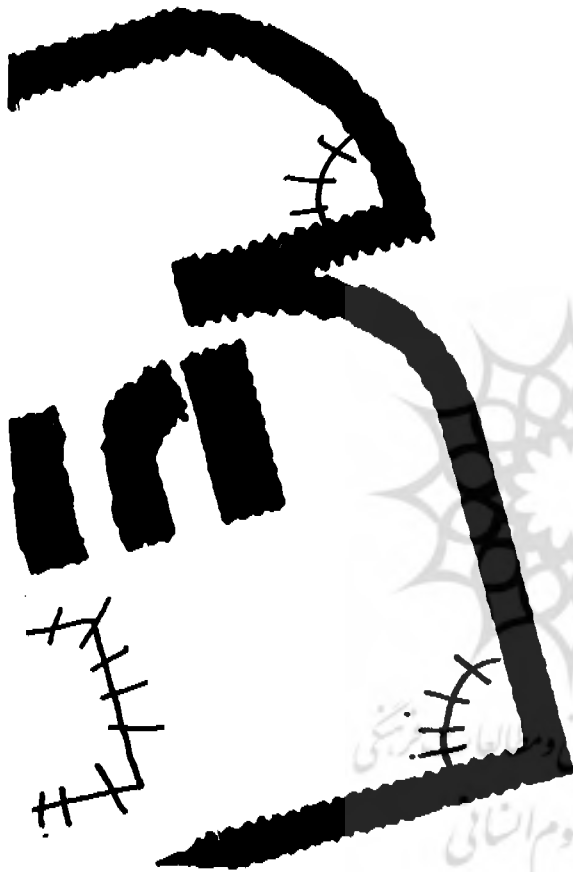
□ خروج خیلی از کالاهای غیراستاندارد از بازارچه‌های مرزی به صدور کالاهای ایرانی زیان وارد می‌کند. بازارچه‌های مرزی برای این منظور ایجاد شده‌اند که در مناطق مرزی کشور به صدور کالاهای ایرانی و افزایش رفاه زندگی مردم منطقه

شده را کاهش می‌دهد.

■ در جهان صنعتی، رعایت استانداردها اجباری است یا

تشویقی؟

□ در جهان صنعتی معمولاً رعایت استاندارد امری اجباری است. در کالاهایی که به این کشورها صادر می‌شود، باید نوع استاندارد آن رعایت شده است، نوشته شود. حتی یک صفحه مشخصات کاربرد محصول باید اعلام شود. اگر چنین نباشد خریداران خارجی حاضر به خرید محصول نیستند.

متأسفانه افرادی که برای خرید خط تولید یا دانش فنی به خارج سفر کرده‌اند، به دلیل ناآگاهی از یک سری ضوابط، نقشه‌های کامل محصولات و استانداردهایی که باید در آنها به کار گرفته شود را دریافت نکرده‌اند، اما کشورهای خارجی در دریافت این نوع اطلاعات بسیار هشیار هستند، وقتی بخواهند کالایی را از ایران خریداری کنند، چندین نوع اطلاعات از طرف فروشنده می‌خواهند، یکی از این اطلاعات، رعایت استانداردهایی است که در تولید کالا انجام شده است که باید با ضوابط و مقررات خاص کشور خریدار نه فقط کشور فروشنده مطابقت کند.

بتوانیم کالاهای با کیفیت تولید کنیم و وارد بازارهای جهانی شویم.

■ چگونه می‌توان تمامی استانداردها را اجباری کرد؟

□ اگر بتوان تمامی تجهیزات استاندارد را وارد کشور کنیم، می‌توان تمام کالاها را استاندارد اجباری کرد. در واقع بیشتر کشورهای جهان به جز چند کشور، تقسیم‌بندی استانداردهای تشویقی و اجباری ندارند.

■ نقش استاندارد در کاهش هزینه تولید و میزان ضایعات چیست؟

□ همان‌طور که گفته شد، یکی از استانداردهایی که به کار می‌رود، استاندارد ویژگی‌ها است. در این استاندارد نوشته می‌شود نوع موادی که باید در این استاندارد به کار رود، دارای چه خصوصیتی باید باشد. بنابراین مواد اولیه از آغاز تعیین می‌شود. در خیلی از استانداردها معمولاً روش ساخت هم می‌آید. استاندارد آن که روش خاص داشته باشد و شامل الگوی مشخصی باشد، معمولاً کمک می‌کند که ضایعات کمتر باشد. با ضایعات کمتر، در واقع می‌توان روی قیمت‌های سرشکنی که در محصول ایجاد می‌شود، مانور کرد و کالاهایی که تولید می‌شود با ارزش افزوده بالاتر خواهد بود. در واقع صرفه‌جویی زیادی در نداشتن ضایعات شده است.

○ اکثر کالاهای صادراتی ایران که از بازارهای خارجی برگشت می‌خورند، ربطی به مسایل استاندارد ندارند، بلکه مربوط به جهان سیاست است.

■ آیا استاندارد کردن محصولات، قیمت تمام شده را

افزایش می‌دهد؟

□ در ایران برای خرید تجهیزات کارخانه در شروع کار و مصرف مواد مرغوب برای تولید کالا، رعایت استاندارد مقداری هزینه‌آور است. ولی اگر بتوان هزینه‌های اولیه را تحمل کرد، بعدها که فعالیت تولیدی روی روند خاصی قرار می‌گیرد، هزینه‌های اعمال شده در آغاز کار، توسط محصول با کیفیت، برگشت داده می‌شود. بنابراین اگر استاندارد رعایت شود در پایان کار که هزینه‌های سرشکن پوشانده شد، سودآوری بالاتری نصیب تولیدکننده می‌شود.

رعایت استاندارد در ابتدا هزینه‌های سرمایه‌گذاری را بالا می‌برد ولی بعد هزینه‌ها را سرشکن کرده و قیمت‌های تمام

○ اگر بتوان تمام تجهیزات استاندارد را به کشور وارد کرد، آنگاه می‌توان استاندارد اجباری برای تمام کالاها، تدوین و اعمال نمود.

■ برای اینکه بتوان مدیران بنگاه‌های تولیدی که تولیداتشان جنبه صادراتی دارد را به رعایت استاندارد تشویق کرد، چه ترفندی باید به کار بست؟

□ باید در زمینه استاندارد و مزایای آن تبلیغ کرد. در گذشته مؤسسه استاندارد در این زمینه فیلم‌هایی را تهیه کرد. در این فیلم‌ها کارکرد مؤسسه، رعایت استانداردها و سودهایی که این موارد دارد به تصویر کشیده شد. راه دیگر تشویق‌هایی است که دولت می‌تواند اعمال کند. مثلاً شرکتی که با رعایت استاندارد می‌تواند صادرات بیشتری داشته باشد را بیشتر حمایت کند. این تشویق‌ها پس از انجام باید اعلام شود تا دیگر رقبا از آن آگاه شوند. تخفیف‌های مالیاتی، تسهیلات مالی و پولی و اعتباری به رعایت استاندارد کمک می‌کنند.

■ برای گسترش استاندارد چگونه باید تبلیغ کرد؟

□ - تلویزیون مانند یک دانشگاه است. این رسانه تصویری می‌تواند برنامه‌های متنوع آموزشی تهیه کند و به مردم نشان دهد.

- در این رسانه و یا در روزنامه‌ها می‌توان موضوع‌های مترتب بر استاندارد را آموزش داد و معنای استانداردهای مثلاً سری ISO را برای مردم بیان نمود.

- با تشکیل میزگردها و بحث‌های دو یا چندجانبه می‌توان موضوع استاندارد و اهمیت رعایت آن در جامعه را به گفت‌وگو گذاشت و برای مردم توضیح داد.

- از شرکت‌هایی که استاندارد دریافت می‌کنند باید فیلم گرفت و به نمایش عمومی گذاشت.

- باید مانند تمام کشورهای صاحب صنعت که به رعایت استاندارد و کیفیت محصولات شرکت‌ها جوایزی اهدا می‌کنند، ایسرا هم جوایزی چون «جایزه کیفیت» به بهترین تولیدکنندگانی بدهد که می‌توانند کالاهایی در سطح کیفیت جهانی تولید کنند.

■ به نظر شما آیا برای بهبود وضعیت عملکرد فعالیت سازمان‌های ناظر بر استاندارد محصولات صادراتی، باید شدت به خرج داد؟

□ سازمان‌های ناظر معمولاً از سوی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران «آکر دیت» (همکار) می‌شوند و مورد بازدید مؤسسه قرار می‌گیرند.

اگر بخواهیم برای این شرکت‌ها قوانینی بگذاریم و به آنان اعمال کنیم، باید حتماً در شورای عالی استاندارد مورد بحث قرار گیرد. این سازمان‌ها اکنون قانون دارند.

اگر دیده شود در صدور کالا با شکست مواجه شده‌ایم و مقدار زیادی از کالاها پس از صدور بازگشت داده می‌شود، اعمال یک سری قوانین ضروری خواهد بود.

■ تعدادی از کالاهای صادراتی با اینکه مهر استاندارد دارند، از کیفیت مطلوبی برخوردار نیستند. در این زمینه برای بهبود وضعیت چه سیاستی باید اعمال شود؟

□ مهر استاندارد از سوی مؤسسه به محصولی اعطا می‌شود که شرکت تولیدکننده استانداردهای تدوین شده در زمینه آن محصول را رعایت کند.

استانداردهای مؤسسه با توجه به استانداردهای بین‌المللی تدوین می‌شوند. زمانی که استانداردی تدوین می‌شود، تولیدکننده، مصرف‌کننده و عضو هیأت علمی در جلسه‌ای، استانداردهای ضروری را تدوین کرده و سپس آن را ملی می‌کنند.

در برخی جلسات، نظرات مصرف‌کننده به نظر تولیدکننده به اصطلاح می‌چربد که در این صورت استاندارد از سطح بالاتری برخوردار خواهد بود، ولی در برخی جلسات نظرات تولیدکننده در اثر نداشتن امکانات و نداشتن مواد اولیه و نداشتن تجهیزات آزمون پایین‌تر از نظرات مصرف‌کننده است و استاندارد سطح بالایی را که مدنظر است، ندارد. بنابراین جنس تولیدی این تولیدکننده در مقایسه با مشابه خارجی از کیفیت پایین‌تری برخوردار است.

○ استاندارد کردن کالاها در مرحله اول نیازمند تأمین ماشین‌آلات و صرف هزینه‌های سنگینی است، اما در روند فعالیت تولیدی، هزینه‌ها سرشکن می‌شود، محصول با ارزش افزوده بالاتر تولید می‌شود و در نتیجه صرفه اقتصادی دارد.

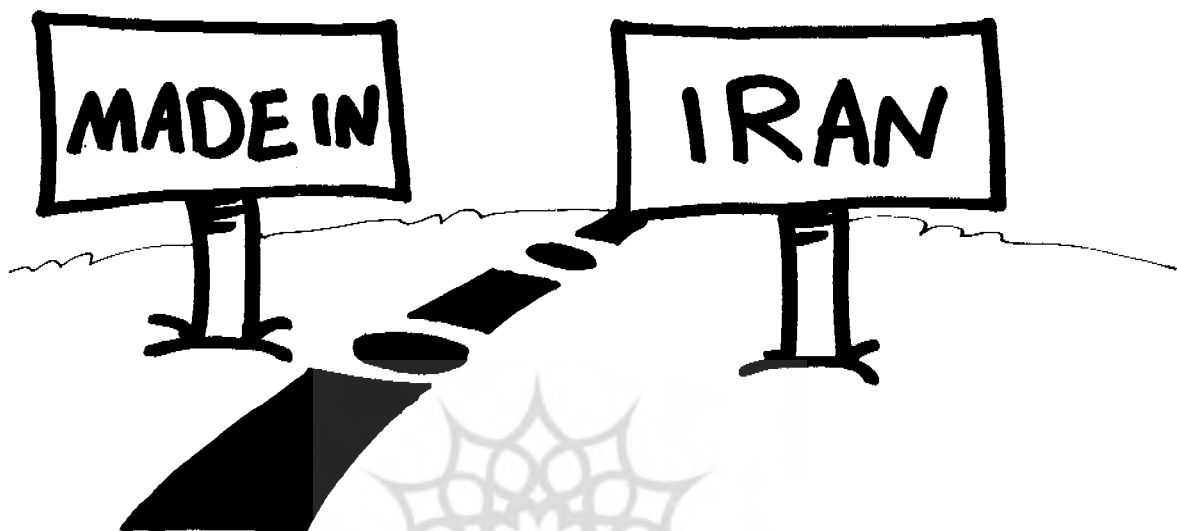
■ آیا برای اینکه شرکت‌های تولیدی بخواهند رمزینه (خط نماد) را دریافت دارند، بهتر نیست آنان را موظف به

تشریفات شده است که باید در سطح وسیع‌تری ادامه یابد.

■ آیا عدم رعایت استاندارد کالای صادراتی، اقتصاد ملی را دچار زیان می‌کند؟

□ هر قدر بتوان کیفیت کالا را افزایش داد و بیشتر صادر کرد، سهم صادرات در اقتصاد کشور بیشتر می‌شود. در حال حاضر، صادرات کالای غیر نفتی در مقایسه با نفت،

□ چرا. این مطلب بسیار مهم است و بهتر است که روی کالاهای صادراتی که نیاز به خطنماد دارند، یکی از شرایط اعطای خطنماد را استاندارد کردن کالاهایشان اعلام کرد. این موضوع به نفع صادرکننده است. هم‌اکنون در وزارت صنایع شرکتی تأسیس شده است که نظام خطنماد را ترویج دهد.

رقم پایینی است. هر چند که در چند ساله اخیر رشد و روند خوبی داشته است.

■ چه توصیه‌ای به صادرکنندگان کالاهای صنعتی در زمینه استاندارد کردن کالاهایشان دارید؟

□ صادرکنندگان باید ابتدا بازار صدور کالای خود را بشناسند، سپس برای کالایی که صادر می‌کنند بسته‌بندی مناسبی در نظر بگیرند، آنگاه در استمرار و حفظ بازار کوشا باشند. البته دولت نباید مقررات و قوانین مترتب بر صادرات را پیوسته تغییر دهد.

صادرکنندگان ایرانی در ابتدای بازار کالاهای مرغوبی تولید می‌کنند و بسته‌بندی مطلوبی را برای آن در نظر می‌گیرند، ولی وقتی بازار را برای خود تثبیت کردند، ثقل را آغاز می‌کنند و بازار را از دست می‌دهند.

بازار شامپو و ماکارونی ایران گرفتار این امر شده است. حفظ بازار از اهمیت زیادی برخوردار است.

■ برای حذف تشریفات زاید اداری در زمینه دریافت مهر استاندارد چه سیاستی باید اتخاذ شود.

□ اصولاً در ایران تا هنگامی که یک کالا به صورت انحصار در بازار وجود دارد و رقیبی برای آن نیست، صاحب کالا نیازی به استاندارد کردن کالای خود نمی‌بیند. هنگامی که برای تولیدکنندگان رقیب پیدا شد، آنها به سراغ استاندارد می‌روند. مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران دارای توان محدودی است و امکانات خاصی دارد. به دلیل محدود بودن امکانات و تجهیزات این مؤسسه، تشریفات اداری پیش می‌آید. باید امکانات مؤسسه استاندارد گسترش یابد و اعتبارات، تسهیلات و تجهیزات بیشتری به این مؤسسه اختصاص یابد تا تشریفات اداری کاهش یابد و به صفر برسد.

در مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، سیاستی در دست اجراست که طی آن تمرکز در حال از بین رفتن است. در این زمینه باید اشاره شود تمامی ادارات کل استاندارد در سطح ایران، خود استاندارد تدوین می‌کنند و به مصرف‌کنندگان مهر استاندارد می‌دهند. این عامل باعث کاهش

